

SEKTA, KULT, CÍRKEV

Yingerova typologická inovace

Yingerova typologická inovace

Na základě dvou základních kritérií – stupně inkluzivity členů dané pospolitosti a stupně funkce sociální integrace jako kontrastu s funkcí osobní potřeby – může být popsána šesti stupňová klasifikace.

Yingerova typologická inovace

Rozšíření [hlediska] s ohledem na ty skupiny, které přijímají nebo odmítají sekulární hodnoty a struktury společnosti. [...] Rozšíření [hlediska] k těm, které jako organizace, integruje jistý počet [lokálních] jednotek do vlastní struktury, rozvíjí profesionální zaměstnaneckou strukturu a vytváří byrokracii.

Yingerova typologická inovace

Univerzální institucionální církev je takovou náboženskou skupinou, kde jsou základní funkce a instituce společnosti a náboženské skupiny téměř identické a je proto jen velmi těžké rozlišit, které hodnoty, normy či vzorce chování jsou náboženské a které nikoli

Yingerova typologická inovace

Univerzální rozptýlená církev je sice rovněž spojena s univerzalistickými nároky, relativní otevřeností vůči společnosti a poměrně velkou mírou konformity, ale přeci jen její instituce nejsou identické s institucemi okolní společnosti a nejsou tolik komplexní.

Yingerova typologická inovace

Eklésia je značně blízká univerzální institucionalizované církvi. Na rozdíl od ní však nebyla s to tak úspěšně integrovat původní sektářské tendence.

Yingerova typologická inovace

Denominace je obvykle okolní společností respektovaná náboženská skupina. Zároveň i ona je vůči okolní společnosti otevřená a do značné míry se jí také přizpůsobuje. Tím připomíná Troeltschovo vymezení církve. Základní rozdíl však spočívá především v hledisku dobrovolného a vědomého vstupu a rovněž ve větší míře tolerance vůči ostatním náboženským skupinám, která je u církve i u sekty relativně malá.

Yingerova typologická inovace

Etablovaná sekta představuje jakýsi přechod mezi denominací a sektou. Ta je zejména charakterizovaná tím, že je svým zaměřením méně exkluzivistická než sekta jako taková a s ohledem na to se i více přizpůsobuje okolnímu sekulárnímu světu. Oproti denominaci však není tolik tolerantní vůči ostatním náboženským skupinám.

Yingerova typologická inovace

Sekta zahrnuje konfliktní náboženské skupiny, obvykle existující pouze krátkou dobu a preferující izolaci a striktní odmítání církevních či jiných mainstreamových praktik

Yingerova typologická inovace

Kult je považován za antipod univerzalistické církve. Jde o malou, krátkou dobu existující skupinu, převážně lokálního charakteru a soustředěnou kolem charismatického vůdce. K dalším charakteristikám patří značná inovativnost a synkretistický charakter

Typologie Rodneyho Starka a Williama Bainbridge

- Církev je konvenční náboženská skupina
- Sektovní hnutí je deviantní náboženská skupina s tradičními představami a praktikami
- Kultovní hnutí je deviantní náboženská skupina s novými představami a praktikami
- Deviace je oddělení se od norem většinové kultury
- Normy jsou pravidla, podle kterých se řídí chování v konkrétních podmínkách

Typologie Bryana Wilsona

(1) gnostické sekty (2) introversionistické sekty (3) konversionistické sekty (4) adventistické sekty

Typologie Bryana Wilsona

Za gnostické sekty označuje Wilson takové náboženské skupiny, které kladou velký důraz na esoterické učení, případně mysticismus a jejichž cílem není odmítnutí a rekonstrukce světa jako takového ale spíše dosažení skrytého poznání či mystického splynutí s transcendentnem.

Typologie Bryana Wilsona

Introverzionistické skupiny, které Wilson občas označuje alternativním názvem pietistické, jsou naopak charakteristické tím, že okolní svět považují za ztělesněné zlo, v němž nelze dosáhnout spásy. Z tohoto důvodu hledají spásu mimo tento svět a vytvářejí alternativní svět, který představuje náboženská komunita. Příslušnost k takovéto komunitě je pak považována za nezbytnou podmínku spásy.

Typologie Bryana Wilsona

Konverzionistické sekty také vnímají okolní svět jako nepřátelský a ve své podstatě špatný, ale jejich reakce na něj není tak izolacionistická. V jejich pohledu je možné se z tohoto špatného světa dostat a dosáhnout spásy pouze v důsledku změny osobnosti každého jedince. Vyzývají tedy k mravní a náboženské konverzi jedinců, kterou zaručí přijetí norem a hodnot hláсанých danou náboženskou skupinou.

Typologie Bryana Wilsona

Adventistické sekty. Jejich základní charakteristikou je přesvědčení, že špatný svět, kterým jsou obklopeni, je možné změnit pouze díky supranaturálnímu zásahu, který s sebou přinese nové, lepší hodnoty a potrestá všechny, kteří se podíleli na konstituci a udržování starého světa. Spása je v pojetí těchto skupin dosažena prostřednictvím náhlého, v jistém smyslu slova revolučního, transcendentního zásahu. Z tohoto důvodu označuje Wilson tyto skupiny také jako revoluční sekty.

SEKTA - CÍRKEV

Sekta a církvev jako ideální typy podle T.

O Dea

Církvev

- členství je dáno narozením
- formalizace v oblasti dogmatu a hierarchie
- inkluzivní sociální struktura, která se často shoduje s geografickými nebo etnickými hranicemi
- orientace směrem na konverzi všech
- tendence k dohodě a kompromisu s existující společností, jejími hodnotami a institucemi

SEKTA - CÍRKEV

Sekta

- separativismus od okolní společnosti, odmítnutí nebo odpor ke světu a jeho hodnotám a institucím
- exkluzivita jak v postojích, tak v sociálních strukturách
- vědomá zkušenost konverze je považována za nezbytný předpoklad členství
- dobrovolné přičlenění se ke skupině
- duch obnovy
- etická střídmost často spojená s asketismem

SEKTA - CÍRKEV

Vymezení sekty podle Keitha A. Robertse:

- Členství je dáno vůlí (důraz na konverzi a přijetí závazku v dospělosti)
- Politika exkluzivního členství
- Partikularismus – odsuzování těch, kteří neakceptují cestu jediné skutečné pravdy a konstruování obrazu sebe sama jako skupiny vyvolených nebo „věrného zbytku“
- Malá skupina
- Spása dosahována morální čistotou, včetně etické přísnosti a asketismu

SEKTA - CÍRKEV

- Kněžství všech věřících, duchovenstvo málo zdůrazněno nebo vůbec neexistuje, vysoká spoluúčast laiků
- Nepřátelský nebo indiferentní vztah k sekulární společnosti a státu
- Fundamentalistická teologie – pouze původní zjevení je autentické vyjádření víry
- Převážně skupina osob z nižších tříd nebo jinak sociálně znevýhodněných skupin. Základem vnitřní stratifikace jsou duchovní nebo charismatické kvality
- Neformální spontánní bohoslužba
- Radikální sociální etika – hlásání rovnosti všech

SEKTA - CÍRKEV

Napětí se společností jako základní identifikátor

- Napětí s okolní společností jako hlavní identifikační znak je v sociologii náboženství spojena s Bentonem Johnsonem
- Církev je náboženská skupina, která *akceptuje* sociální prostředí, v němž existuje.
- Sekta je náboženská skupina, která *odmítá* sociální prostředí, v němž existuje.

Postojové aspekty	Skupiny s nízkým napětím (denominace)	Skupiny s vysokým napětím (sekty)
1. <i>vlastnictví majetku členů</i>	Vlastníci majetku	Nemajetní
2. <i>ekonomický status</i>	Spíše bohatí	Spíše chudí
3. <i>vztah k okolní kultuře</i>	V centru	Na periférii
4. <i>vztah k běžné kultuře a společnosti</i>	přijímání	Odmítání či lhostejnost
5. <i>náboženský styl</i>	Sociální instituce	Osobní zkušenost
6. <i>postoj k etablovanému náboženství</i>	spolupráce	Odmítání spolupráce, zesměšňování
7. <i>postoj k ostatním sektám</i>	Pohrdání nebo lítost	Podezřívání
8. <i>požadavky na členství</i>	Sociální akceptibilita	Morální důstojnost
9. <i>duchovenstvo</i>	profesionální	Neprofesionální
10. <i>psychologie</i>	Úspěch, dominance	Perzekuce
11. <i>základna členství</i>	Sociální předpoklady	Dobrovolné
12. <i>důraz na věkové skupiny</i>	Dospělí a děti	Především dospělí
13. <i>socializační důrazy</i>	Náboženské vzdělávání	Evangelizace, konverze
14. <i>primární zájem v budoucnosti</i>	Tento svět (země)	Jiný svět (nebe)
15. <i>zdroj formálních norem</i>	Obecné kulturní standardy	Striktně biblické standardy
16. <i>členové v administrativě skupiny</i>	Malá množství	Vysoké množství participujících
17. <i>chování při boboslužbách</i>	Zdrženlivost, pasivní poslouchání	Horlivost, zapojení
18. <i>počet boboslužeb</i>	Přesně vymezený “kalendář”	Velké množství
19. <i>struktura boboslužeb</i>	Fixovaný řád	Spontánní
20. <i>typy hymnů</i>	klasické	Současné folková hudba
21. <i>místo náboženského života</i>	Církevní organizace	Domov

SEKTA - CÍRKEV

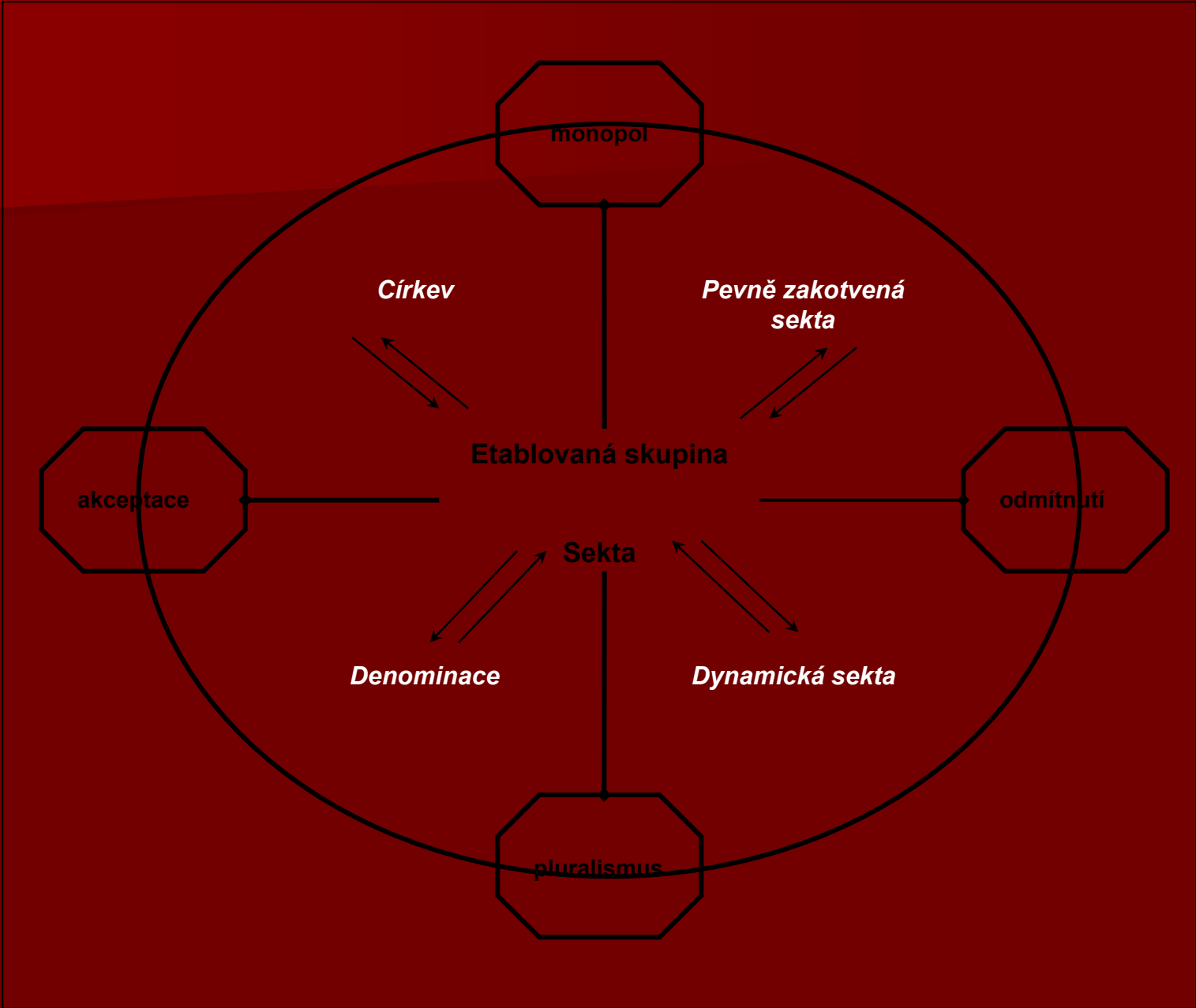
Definice církve a sekty podle Rodneyho Starka a Williama Bainbridge

- Církev je konvenční náboženská skupina
- Sektovní hnutí je deviantní náboženská skupina s tradičními představami a praktikami
- Kultovní hnutí je deviantní náboženská skupina s novými představami a praktikami
- Deviace je oddělení se od norem většinové kultury
- Normy jsou pravidla, podle kterých se řídí chování v konkrétních podmínkách

SEKTA - CÍRKEV

Definice: *Sekta je náboženská skupina, která vznikla a) jako důsledek „deviace“ v rámci domácích náboženských tradic, b) nemá rozvinutou byrokratickou strukturu, c) je v konfliktu se sociálním prostředím, ve kterém existuje, d) členství je dáno volným aktem*

KULT

Kult

- Kult je druhem náboženského chování, které se v mnohém překrývá s rituálem
- Malá náboženská skupina, vnitřně silně spjatá, bez byrokratické struktury, se značným charismatickým vůdcovstvím a orientací na esoterické ideje.
- Náboženská skupina, v níž hlavní důraz nemá vzhledem k volnosti vnitřních vazeb disciplína. Členství ve skupině je dosti volné a dočasné, nevyžadují se hlubší závazky. Světový (esoterní) názor skupiny není kompaktní, není aplikován na všechny oblasti reality. Charismatický vůdce není nezbytností
- Kult označuje fázi vzniku nového náboženství. Bez ohledu na vnitřní vazby a strukturu musí skupina představovat radikální odklon od existujících náboženských tradic. Zatímco sekty představují pokusy znovuobnovit nebo očistit dominantní náboženství, kult uvádí náboženství zcela nové.

KULT

Vymezení kultu podle Roberta S. Ellwodda a Haryho B. Pertina

- Skupina, která dává v oblastech náboženského života zřetelnou alternativu vůči dominantním vzorcům společnosti
- Skupina s prvky silného charismatického vůdcovství, což v těchto případech znamená soustředěnost kolem jedné osoby, jež je a) zakladatelem, b) nositelem zvláštního zjevení nebo zasvěcení, c) kvalifikovaná vyučovat nebo předávat zvláštní duchovní techniky, d) oprávněna přijímat nové členy, e) objektem kultu, v němž se symbolicky zpřítomňuje
- Kult míří na silné individualistické prožitky a na osobní potřeby členů, přičemž posiluje pocit odlišnosti a nastoluje novou vnitřní identitu
- Kult udržuje zřetelnou hranici mezi sebou a svým okolím.

KULT

Definice: *Kult je označení pro počáteční etapu vývoje náboženské skupiny, která nevznikla v důsledku odštěpení od domácích tradic, které mají být očištěny, ale vznikla jako a) výraz snahy zavést nové náboženství b) nemá rozvinutou byrokratickou strukturu c) je v konfliktu se svým sociálním okolím, a také s převládající domácí náboženskou tradicí. Přítomnost charismatického vůdce není nutná.*